

Cuvânt înainte

Introducere

Capitolul I - Preliminarii arheologice.

Capitolul II - Refugiul de la Iași, întoarcerea la București și absolvirea liceului.

Capitolul III - Primii ani de Universitate. Personalitatea lui Vasile Pârvan. Seminarul de istorie antică și epigrafie și prima lucrare de seminar. Excursii studențești. Moartea fratelui meu Titu. Excursie la Sarmizegetusa. Cursurile Universității Populare de la Vălenii de Munte. Excursie în Bucegi. Profesorii mei de la Secția de filologie clasică și cursurile lui Nicolae Iorga.

Capitolul IV - Începuturile activității mele arheologice; Săpăturile din așezarea eneolitică de la Sultana conduse de I. Andrieșescu. Perieghiza arheologică cu Radu Vulpe (1923). Cercetări în județele Teleorman și Ilfov. Numirea mea ca asistent la Muzeul Național de Antichități. Săpăturile lui Andrieșescu de la Zimnicea și cursurile lui de preistorie. Excursie studențească la Constantinopol, Prinkipo și Brusa. Colegii de la Seminarul Magistrului Vasile Pârvan.

Capitolul V - Primele săpături conduse de mine, la Gumelnița (1925). Săpăturile conduse de V. Christescu la Boian și cele conduse de Gh. Ștefan la Căscioarele. Examenul de licență. Excursie sub conducerea lui Vasile Pârvan la cetățile dacice din Munții Orăștiei. "Imnul arheologic" scris în colaborare cu Gh. Ștefan și Dorin Popescu. Invitați la cină de Magistrul. Examenul de licență al Hortansei, viitoarea mea soție, și atribuirea ei de către Magistrul a "Premiului Amintirii". Căsătoria cu Hortansa. Cercetări cu Ștefan pe Valea Buzăului. Cercetări în jud. Baia și săpăturile mele și ale Hortansei de la Drăgușeni și Ruginoasa. Suntem amândoi numiți în 1926 membri ai Școlii Române de la Roma.

Capitolul VI - Școala Română de la Roma. Călătoria spre Roma, cu opriri la Veneția și Bologna. Membrii școlii aflați la Roma la venirea noastră. G. Lugli, secretarul Școlii Române Ostia. Excursia școlii la Napoli, Pompei, Capri. Continuăm excursia împreună cu Gh. Ștefan și cu dr. C. Zoppa în Sicilia. Călătorie în vederea documentării pentru lucrările fixate nouă de Vasile Pârvan. Muzeele din Veneția, Ravenna, Offida. Întoarcerea la Roma. Moartea lui Vasile Pârvan. Numirea lui Ion Andrieșescu director al Muzeului Național de Antichități. Sunt înaintat conservator la muzeu. Călătorii de studii și turistice în Italia centrală; Florența, Pisa, Siena, Perugia și Assisi.

Vizita - inspecție a acad. I. Bianu la Școala din Roma. Numirea lui G.G. Mateescu în postul de director al Școlii. Prima noastră călătorie în Franța (Paris, Rouen, Reims). Excursia Școlii în Sicilia: Napoli, Pompei, Taormina. Încheiem redactarea lucrărilor fixate de Magistrul - L'eta del ferro nel Piceno (eu) și l'eta de la bronzo nel piceno (Hortansa). Unele date în legătură cu surorile mele. Întoarcerea la București, cu oprit la Milano și la Viena.

Capitolul VII - Reluarea activității la Muzeul Național de Antichități. Cercetări în județul Teleorman. Trec examenul de doctorat magna cum laude. Hortansa își trece examenul de capacitate pentru învățământul secundar, la geografie și drept. Eu absolv Seminarul Pedagogic cu media 10. Tipărirea tezei mele de doctorat (1928). Susțin examenul de docență în primăvara lui 1930. Referent la Direcția Presei. Asociația foștilor membri ai Școlii Române de la Roma îmi acordă Premiul "Vasile Pârvan" pentru teza de doctorat. Săpături arheologice, împreună cu Hortansa, la Horodiștea (nordul Moldovei) și cercetări între Prut și Nistru. Săpături la Drăgușani (conduse de mine) și la Ruginoasa (conduse de Hortansa). Primele mele săpături la Atmageua Tătărească, în sudul Dobrogei. Primele mele cursuri de docență la Universitate (1930 - 1931).

Capitolul VIII - Călătorie cu Hortansa la Expoziția Colonială de la Paris; în drum vizităm coasta

Dalmației și Nordul Italiei. Primele contacte cu Sc. Lambrino. Înființarea "Congreselor internaționale de preistorie" (1931). Cooptarea lui R. Vulpe și a meca membri - secretari ai Consiliului de conducere al congreselor, organizație numită ulterior "Uniunea Internațională de Științe Pro și Preistorice. Ales în comitetul de conducere al istoricilor români, prezidat de N. Iorga. Participarea la Primul congres internațional de științe pre și preistorice la Londra, împreună cu Hortansa, R. Vulpe și C.S. Nicolăescu Plopșor (1932). British Museum și Oxford. Întoarcerea prin Bruxelles, Koln, Mainz și Viena. Mutarea colecțiilor Muzeului Național de Antichități în str. I.C. Frimu 11 (actualul local, din 1932, al Institutului de arheologie) și în casa Crețulescu (Secția de artă religioasă a muzeului). Demisia lui Andrieșescu, respinsă de primul ministru Iorga. Săpături, împreună cu R. Vulpe, la Mangalia. Congresul internațional de științe istorice de la Varșovia - 1933 - unde am ajuns prin Lwow, Cracovia, Berlin. După congres vizităm Gdansk și Gdiniă. Vizita în România a profesorului Albertini de la Universitatea din Alger. Cercetări în județul Baia, apoi lângă Roman și sondaj la Boureni. Colaborarea cu Sc. Lambrino, ca membru al Comitetului de conducere al revistei Istros, întemeiată de el. Excursia Asociației foștilor membri ai Școlii Române de la Roma în Dobrogea: Cernavodă, Histria, Jurilovca, Dolojman. Invitat de Daicovicu la vizitarea cetăților dacice cu prilejul sosirii în țară a profesorului german G. Bersu. Călătoria științifică și turistică la muzele și monumentele antice din Bulgaria (Sofia, Burgas, Messambria, Șumen, Plika, Madara, Tîmovo, Varna).

Capitolul IX - Demisia lui I. Andrieșescu de la direcția muzeului. Relațiile mele cu I. Nestor. Sunt numit director - delegat al muzeului, secțiile de antichități (1935), în timp ce secția de artă religioasă este definitiv separată de muzeu și trecută la Comisia Monumentelor Istorice. Revista Istorică Română. Înființarea Colegiului Arheologic Român. Ultima campanie de săpături la Atmageaua Tătărească. Dificultățile financiare ale muzeului nostru. Săpături la Balcic, la invitația primarului orașului, profesorul G. Fotino. Masa oferită lui C.C. Giurescu cu prilejul apariției volumului I din Istoria Românilor și "tunetele" lui Iorga. Vizita prof. I. Ancel la Vălenii de Munte, însoțit de mine. Sunt confirmat director al muzeului (5 iulie 1936). Orânduirea Lapidariului Muzeului. Obțin echivalarea salariilor personalului științific al muzeului cu cadrele didactice ajutătoare ale universităților. Echivalarea postului de director cu acela de profesor universitar. Participarea la excursia organizată de un tânăr coleg de la Direcția Presei la Istanbul, Atena și împrejurimi, Dafni, Corint, câțiva dintre noi mergând și la Micene. Demersuri pentru obținerea fondurilor necesare pentru reluarea publicării anuarului Dacia. Activitatea lui C. Matasă în județul Neamț. Întreprind un sondaj la Dobreni și apoi prima campanie de săpături în așezarea cucuteniană de pe dealul Fântânilor de lângă satul Traian (jud. Neamț). Cercetări cu Dorin Popescu în județele Buzău și Brăila. Public primele două volume din "Biblioteca Muzeului Național de Antichități: Monumente funerare romani de Gr. Florescu, și Die fruhe und mittlere Bronzezeit in Siebburgen de Dorin Popescu (teza lui de doctorat, mult modificată).

Capitolul X - Participarea la al doilea Congres Internațional de științe pre - și protoistorice de la Oslo (1936), vizitând la dus muzele din Praga, Berlin și Copenhaga, iar după congres, orașul Bergen de la Marea Nordului. Înainte de întoarcerea în țară, călătorie în Suedia la Stockholm și apoi un mic popas la Berlin. Organizez o excursie cu un grup de profesori în Italia: Postumia, Venezia, Florența, Roma, Napoli, Pompei, Capri, Sorrento, întorcându-ne prin Pisa, Milano, Lago di Como, Fiume, Abazia, Zagreb și Belgrad. Activitatea depusă la Direcția Presei în legătură cu Expoziția Internațională de la Paris (1937). Apare volumul V-VI (1935 - 1936) din Dacia, publicat sub îngrijirea mea de muzeul nostru. Reiau săpăturile de la Traian. Pregătirea muzeului pentru Congresul Internațional de Antropologie și Arheologie preistorică ce se va ține la București (1937). Subvențierată (și acordată de Minister) pentru înlocuirea vechilor vitrine și reorganizarea

Lapidariumului. Vitrinele (câteva zeci) sunt executate de gardianul-șef al Muzeului, fost tâmplar. La deschiderea Congresului, colecțiile preistorice ale Muzeului sunt expuse pentru prima dată în câteva săli, în condiții optime, toți participanții la Congres exprimându-și satisfacția cu prilejul vizitării muzeului. Câteva cuvinte despre devotatul meu colaborator, "paznicul" Simion Barta.

Sunt înlocuit la direcția muzeului de S. Lambrino (1938), care refuză să mă lase să lucrez în biblioteca muzeului, reorganizată de mine și dotată, prin schimbul de publicații, cu zeci de reviste și cărți străine. Piedicile puse de I. Andrieșescu la cererea mea a fi numit conferențiar universitar potrivit prevederilor noii legi a învățământului superior.

Reintegrarea mea la Direcția Presei și numirea lui C.C. Giurescu în postul de ministru al Propagandei.

Demersurile făcute pentru a fi reintegrat în postul de director al muzeului și reintegrarea (cu efect retroactiv) în toamna anului 1940.

Cercetări în Dobrogea cu Gr. Florescu și demersuri la "rezidenții regali" de la Galați și Constanța pentru obținerea unor fonduri de săpături. A doua campanie de săpături de la Traian și pregătirile în vederea publicării unui nou volum dublu (VII-VIII) al anuarului Dacia.

Numit Secretar general la Culte și Arte acord (din proprie inițiativă) fonduri pentru procurarea cărților străine de specialitate titularilor catedrelor de arheologie de la cele trei Universități și fonduri pentru muzeul din Piatra-Neamț (întemeiat și condus de preotul C. Matasă).

Particip ca invitat al Institutului Arheologic German din Bonn, la cea de a o suta comemorare a lui Winkelmann, la Berlin și sunt ales membru al institutului. Iau parte la excursia organizată de C. Daicoviciu la cetățile dacice din Munții Orăștiei, în luna octombrie, iar la întoarcere, prin Petroșani, pe Valea Jiului și apoi pe sub munte; ne despărțim la Râmnicu Vâlcea, de unde plec la București. Recuperez de la Palatul Regal câteva piese de aur descoperite într-un mormânt din Dobrogea și, de la fostul prim ministru Tătărescu, un tezaur de obiecte dacice de argint și de monede romane republicane, descoperite la Poiana-Gorj.

Cazul episodului Gherontie din Constanța. Reușesc să anulez un ordin abuziv de mobilizare. Ministrul Petrovici întocmește o nouă lege a învățământului superior, unul dintre articole prevăzând că directorul Muzeului Național de Antichități trebuie să fie profesor universitar.

Reușesc să modific acest articol.

Cercetări preliminare în sudul Olteniei, cu Plopșor, inclusiv la Cârna, unde identificăm locul necropolei din epoca Bronzului. Din nou cu Daicoviciu în Munții Orăștiei și în Banat, iar apoi și cu Gr. Florescu la Capidava. Săpăturile Hortansei - secondată la început de mine - la Văleni, jud Neamț.

Reîntoarcerea la Cârna și prima campanie de săpături în necropolă, timp de 3 săptămâni. Cercetare la Rast și identificarea unei așezări aparținând culturii neolitice Vinca. Sap doi tumuli în marea necropolă din regiune, datând din perioada de tranziție spre epoca bronzului.

Revizuiesc manuscrisul despre Frumușica al preotului C. Matasă. Se aduc la muzeu "capturi" de vase grecești din muzeul de la Odesa.

Executarea vitrinelor necesare pentru expunerea lor.

În urma concursului, Petrescu - Dimbovița este numit asistent la muzeu. Demisia doamnei Ecaterina Vulpă (numită profesor la Iași) și numirea lui Gh. Ștefan în postul de șef de lucrări rămas, în felul acesta vacant, la noi. La începutul lui 1943, un nou ordin de mobilizare la Regimentul 1 Dorobanți de la Craiova. Sunt încadrat în "compania de rehabilitare", împreună cu dezertori și hoți, în vederea trimerii pe front. Anularea ordinului de trimerie pe front în urma dezastrului din Cotul Donului.

Daicovicu mă vizitează la Craiova în legătură cu catedra ce va rămâne vacantă la moartea lui Andrieșescu, grav bolnav. Demobilizat în primăvară.

Cercetări în august, cu Hortansa, în județul Buzău. Emil Condurachi solicită și obține de la muzeu fonduri pentru săpături la Troesmis. Personalitatea lui.

Conduc săpături la Rast, în așezarea amintită. Apoi cercetări în împrejurimi, la Tunari, Poiana Mare și Basarabi. Descoperim la Basarabi, chiar aproape de malul abrupt al Dunării o necropolă tumulară din prima epocă a Fierului și întreprindem săpături. Pe plaja Dunării descopăr un tezaur de monede bulgărești din sec. XII sau XIII.

Perieghetz de la Calafat până la Cetate și unele descoperiri din zonă. Câteva pagini despre Ploșor și activitatea lui la muzeul din Craiova și apoi ca șef al Sectorului Paleolitic de la Institutul de arheologie.

Din nou cu Daicovicu la cetatea dacică de la Costești. Numirea doamnei Matrosenco în postul nou creat de secretară a muzeului. Tipăresc un mic volum intitulat Raport asupra activității științifice a Muzeului Național de Antichități în anii 1942 - 1943, cuprinzând raportul meu adresat ministrului și toate rapoartele de săpături ale colaboratorilor care primiseră fonduri din suma de două milioane de lei, trecută în bugetul muzeului la stăruințele mele. Ministerul aprobă cererea mea de a ține cursuri la facultate (fiind conferențiar definitiv fără salariu), dar Andrieșescu blochează începerea cursurilor mele prin fixarea lor după 1 aprilie, când s-au încheiat cursurile Universității.

Redactarea și traducerea studiului meu despre săpăturile de la Traian. Adunarea, traducerea și sistematizarea tuturor studiilor colaboratorilor anuarului Dacia, pentru un nou volum (IX - X) din Dacia.

Colaborarea lui Nestor cu Legația Germană din București; din nou relații încordate cu el. Ministrul Petrovici - la insistențele lui Tzigara Samurcaș - întocmește un proiect de decret - lege pentru înființarea unui mare Muzeu Național, prin încorporarea celor mai multe muzee din București, inclusiv al nostru. În urma demersului meu la profesorul Lapedatu, secretar general al Academiei, în decret nu mai figurează și muzeul nostru.

Dispoziții pentru evacuarea colecțiilor muzeului nostru din cauza situației de pe front. Boala și decesul lui H. Metaxa. Alarmer în legătură cu atacurile aeriene ale germanilor. Carmen este ușor zgâriată la cap de o schijă. Plecarea la Deva a lui Dorin cu familia lui, cu Hortansa și cu Carmen. Peripeziile vagoanelor încărcate cu colecțiile muzeului pentru evacuarea acestora la Deva.

Refugiul la Deva; continuarea activității noastre; bombardamente aeriene.

Numit președinte al Comisiei de bacalaureat de la Giurgiu; examenul în timpul bombardamentelor aeriene.

Întors la Deva, plec cu Daicovicu la Costești, împreună cu un grup de profesori universitari invitați de el.

Săpăturile Hortansei în așezarea neolitică de pe malul Mureșului (Tăuoaiaș).

Plec la Craiova pentru cercetări cu Ploșor la Gîrla Mare și Ostrovu Mare, întrerupte de evenimentele de la 23 august 1944. Întors la Deva, obțin vagoanele necesare pentru readucerea colecțiilor muzeului la București. Concediu de boală; Ministerul delegă pe profesorul Th. Sauciu - Săveanu cu girarea Direcției MNA. Îndepărtarea mea din funcția de director. Apare volumul IX - X din Dacia, cu textele trimise de mine la tipografie, la care sunt adăugate câteva pagini; un necrolog al profesorului Andrieșescu (mort de curând) și două articole (în total 5 pagini) ale lui Nestor.

Plec pentru câteva luni la proprietatea tatălui lui Bubi Stoica, bun prieten al meu, de lângă Blaj. Descopăr cu acest prilej câteva așezări preistorice. Excursie în Munții Retezat. În iulie 1946, cu Carmen la moșia unui prieten din județul Teleorman. Săpăturile Hortansei de la Sălcuța (Oltenia). Numit referent la UGIR (unde lucrez din septembrie 1946 până în iunie 1948). Audiență la Daicovicu - atunci subsecretar de stat - pentru a-l determina pe Nestor să-i acorde Hortansei conducerea unui șantier arheologic; rezultatul negativ al

demersului meu. A doua excursie în Retezat. Colaborator la Editura "Forum" - pentru revizuirea și stilizarea traducerilor publicate de această editură. Traduc și eu câteva romane engleze, dintre care unele sunt publicate. Muzeul Național de Antichități este înglobat în Secția de istorie veche a Institutului de istorie, condus de profesorul Constantinescu Iași.

Capitolul XI - Reluarea activității mele arheologice:

Invitat de direcția Institutului de Istorie și de șeful secției de istorie antică (profesorul Constantin Balmuș) să colaborez la săpături începând din anul 1949.

Repartizat la conducerea șantierului Habășești (adjunct Petrescu - Dîmbovița, membrii colectivului Hortansa, Nicolae Gostar și Constantin Matasă, ajutați de câțiva studenți).

Cercetare preliminară și apoi începerea săpăturilor, în iulie 1944, pe baza planului întocmit de mine.

Vizita de inspecție a unei comisii a Academiei (M. Roller, I. Nestor și Letiția Lăzărescu). La București, Roller afirmă că șantierul condus de mine este cel mai bun șantier arheologic din întreaga țară.

La terminarea fondurilor pentru Habășești, plec la șantierul Stoicani (jud. Galați), condus de Petrescu - Dâmbovița. Cercetare la Tămăuani și o gravă criză de rinichi chiar pe șantier.

A doua campanie de săpături la Rast (1950); Plopșor responsabil și eu adjunct; suntem ajutați de N. Gostar, de la Cluj. Săparea unor tumuli de pe teritoriul comunei.

A doua campanie de săpături la Hăbășești, cu fonduri sporite, dezvelindu-se toate resturile așezării și constatându-se existența a două șanțuri de apărare.

Vizita - inspecție a Președintelui Academiei, profesorul Traian - Săvulescu, însoțit de M. Roller și de Nestor. Din nou Roller afirmă la București că șantierul condus de mine este cel mai bun din țară.

În drum spre Transilvania, o nouă criză de rinichi la Piatra Neamț. Studiez la Sfântu Gheorghe și Cluj ceramica pictată din așezarea Ariușd. O nouă vizită la cetățile dacice organizată de Daicoviciu. Controversa mea cu el în legătură cu sanctuarele de aici.

În toamnă, la întocmirea planului de săpături pe 1951, Nestor se opune reluării săpăturilor de la Traian, dar argumentele mele conving Consiliul Institutului de istorie. Responsabil este numit Hortansa, iar eu adjunct. Întors la București, mă internez la spitalul Colțea și profesorul Hortolomei îmi extirpează rinichiul drept, bolnav.

Distribuirea Premiilor de Stat pe 1950. Printre șantierele premiate este și Hăbășești.

În vara lui 1951 mă îmbolnăvesc de icter. Lucrările încep sub conducerea Hortansei, iar eu mă duc mai târziu. Cooptarea în colectiv a lui C. Mateescu și dificultățile întâmpinate cu el. Din colectiv face parte și I.T. Dragomir, colaborator al muzeului din Galați.

Munca de selectare și restaurare a materialelor descoperite și redactarea monografiilor Hăbășești, în colaborare cu Hortansa, Petrescu - Dîmbovița și N. Gostar, ei redactând câte un capitol, iar eu toate celelalte capitole și concluziile. În 1954 apare volumul Hăbășești Monografie Arheologică, în timp ce eu eram purtat pe alte "coclauri", unde am colindat până în iunie 1955.

Reangajat colaborator al Institutului de istorie, preiau săpăturile de la Traian (Carmen, studentă la istorie, face și ea parte din colectiv, ca și Silvia Iacob de la Iași și colegul lui Carmen, Iuliu Antonescu, viitorul director al Muzeului de Istorie din Bacău. Reluarea săpăturilor de la Cârna, ajutor fiind de Gh. Bichir. În decembrie, volumul Hăbășești este distins cu Premiul de Stat clasa II (propunerea fiind făcută de Roller). Dificultățile create de un control - contabil cu privire la plata drepturilor de autor. Proces cu Academia pe această problemă.

Demisia lui Gh. Ștefan de la Direcția Muzeului din cauza săcăielilor lui Nestor. În cele, din urmă este numit director profesorul Emil Condurachi. Muzeul este transformat în

Institutul de Arheologie din București, având și o secție "Muzeu" al cărui șef sunt numit. Neplăcuta experiență cu colaboratoarea Suzana Dimitriu. Înainte de reîncadrarea mea, are loc Congresul Uniunii de Științe Preistorice și Protoistorice la Stockholm; Nestor anunță că nu mai sunt în slujbă și are numirea lui ca membru al Consiliului de conducere. Ulterior sunt cooptat din nou în acest consiliu, iar după pensionare sunt trecut în Consiliul de onoare.

Redactor principal la revista SCIV a Institutului și membru în comitetul de redacție al noii serii a anuarului Dacia și a volumelor Materiale și cercetări arheologice. Se salvează în felul acesta a doua oară Dacia, iar mie îmi revine cea mai mare parte a muncii redacționale a acestor publicații.

Appendice "Imnul Arheologic" compus de Gh. Ștefan, Dorin Popescu și autorul acestor Contribuții.

